IS-SANTWARJI TAL-PALESTINA

IL-BIR TA' ĠAKOBB JEW TAS-SAMARITANA

XI

Jekk tridu taqraw paġna tassew sabiħa tal-Vanġelu, jekk tridu tassew idduqu l-benna ta' diskursata tal-għaġeb, li fiha l-uman jitħallat mad-divin u l-materjalità tal-ġrajja twassal għall-konverżjoni totali ta' ruħ, jekk tridu prova ta' x'ifissru s-sinjali fir-realtà tal-ħajja, ħudu f'idejkom il-Vanġelu ta' S. Ġwann u aqraw ir-raba' kap tiegħu. F'dawn il-kitbiet fuq is-Santwarji tal-Palestina, aħna m'aħniex infittxu li nħażżu ġrajja li twettqet ma' tul iż-żmien tal-qedem, imma qegħdin infittxu li minn din il-ġrajja nitgħallmu xi ħaġa li tista' tkunilna ta' siwi fil-ħajja tagħna.

Id-Djalogu ta' Ġesù mas-Samaritana

Ġesù — itarfilna r-raba' kap tal-Vanġelu ta' S. Ġwann — kien jaħtieġlu jgħaddi mis-Samarija. Kien għadu kemm iċċelebra l-ewwel festa tiegħu tal-Għid f'Ġerusalemm, dak il-Għid li fih tant tnikket u tmasħan għax sab fit-Tempju l-bejjiegħa li kienu bidluħ f'għar ta' ħallelin (Matt. 21, 12-13). Kif spiċċat il-festa huwa qabad it-triq tal-Galilija li tagħti għas-Samarija. Wara sitta jew seba' siegħat mixi għal ħabta ta' nofs inhar Ġesù wasal ħdejn il-Bir ta' Ġakobb, li kien jiġi qrib Sikar jew Sikem f'riġlejn il-muntanja Gariżim. Għajjien inxteħet jistrieħ fuq il-ħerża tal-bir; l-appostli, li kienu miegħu, ħallewh hemm għax riedu jmorru sal-belt biex jixtru xi ħaġa x'jieklu. Dak il-ħin mara ta' Samarija, b'ġarra fuq spallietha, ġiet biex timla l-ilma. Ġesù fliha minn rasha sa riġlejha, imbagħad dar fuqha u qallha:

— "Agħtini nixrob."

— Weġbitu l-mara: "Kif int, li int Lhudi, titlob tixrob lili, mara Samaritana."

— Weġibha Ġesù u qallha: "Li kont tagħraf il-għotja t'Alla u min hu dak li qiegħed igħidlek: 'Agħtini nixrob', kont titolbu int, u kien jagħtik ilma ħaj'."

— Il-mara nġibdet u qaltlu: "Ja Sidi, anqas ma għandek biex timla u l-bir fond ħafna, mnejn mela għandek l-ilma ħaj? Jaqaw int akbar minn Ġakobb, missierna, li tana dan il-bir u xorob minnu hu, uliedu u l-imrieħel tiegħu?"

— Wieġeb Ġesù u qallha: "Kull min jixrob minn dan l-ilma, jerġa' jieħdu l-għatx; imma min jixrob mill-ilma li nagħtih jien, ma jieħdu għatx qatt, imma l-ilma li nagħtih, isir fih għajn ta' ilma tnixxi sal-ħajja ta' dejjem."

— Qaltlu l-mara: "Ja Sidi, agħtini dan l-ilma, biex ma jeħodnix għatx u biex ma niġix hawn nimla."

Il-mara kienet għadha ma fehmitux 'il Ġesù, jew aħjar fehmitu, imma wisq materjalment. Għalhekk Ġesù kompla jissikkaha bi kliemu billi jtarfilha l-imgħoddi midneb tagħha sakemm iġagħalha tistqarr: "Ja Sidi, nara li int profeta. Missirijietna taw qima fuq dal-ġebel, u intom tgħidu li

f'Ġerusalemm hu l-imkien fejn wieħed għandu jagħti qima."

— Weġibha Ġesù: "Emminni, mara, li dalwaqt jasal iż-żmien meta u la fuq il-ġebel u lanqas f'Ġerusalemm ma tagħtu qima lill-Missier. Intom tqimu dak li ma tafux, aħna nqimu dak li nafu, għax il-ħelsien jiġi mil-Lhud. Imma jiġi ż-żmien, u issa hu, meta dawk li jqimu fis-sewwa jqimu l-Missier bir-ruħ u s-sewwa; għax bħal dawn iridhom il- Missier dawk li jqimuh. Ruħ hu Alla, u dawk li jqimuh jaħtieġ li jqimuh bir-ruħ u s-sewwa."

magħmula mit-tnax-il tribu ta' Iżrael. Fis-sena 962 Q.K. żewġ tribujiet minn fost it-tnax qamu kontra r-re tagħhom u għamlu saltna għalihom. Din il-firda kompliet tikber minħabba l-gwerer ta' bejniethom. Għal xi żmien il-Lhud ġew imġagħla jħallu tabilfors 'il pajjiżhom, xi drabijiet oħra ġew imkaxkra fil-jasar. Ċelebri huwa l-jasar ta' l-Eġittu u ta' Babilonja. Meta l-Lhud reġgħu lura minn dan l-aħħar jasar (536-538 Q.K.) ma ħallewx lis-Samaritani jieħdu sehem fil-bini tat-Tempju ta' Ġerusalemm. Għalhekk is-Samaritani bnew Tempju

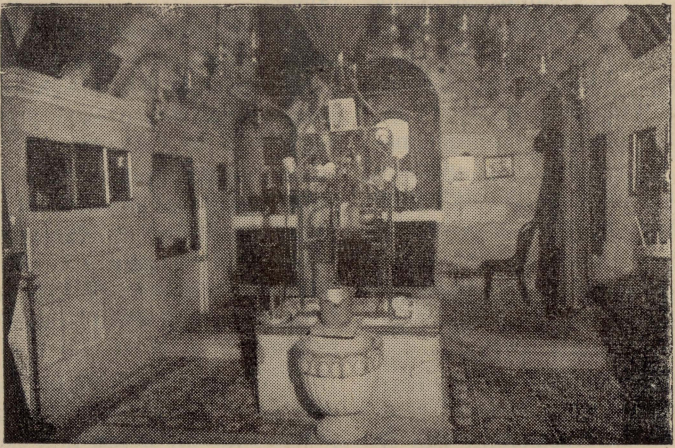

Il-Bir ta' Ġakobb.

— Qaltlu l-mara: "Naf li l-Messija, jiġifieri Kristu, għandu jiġi."

— Qallha Ġesù: "Jien hu, li nitkellem miegħek."

Mill-qari ta' din il-paġna tal-għaġeb tal-Vanġelu, wieħed malajr jittendi li l-Lhud u s-Samaritani ma kienux jitħamlu. "Kif — qalet is-Samaritana lil Ġesù — Int, li int Lhudi, titlob tixrob lili, mara Samaritana?" Għaliex ma kienux jitħamlu? Hija storja ftit jew xejn twila, li aħna rridu niġbru fil-qosor. Is-saltna tar-Re David kienet

għalihom fuq il-muntanja Garizim. Din il-firda għadha teżisti sal-lum. U dan ifissrilna t-tweġiba ta' Ġesù lill-mara Samaritana fl-aħħar parti tad-djalogu ta' bejneithom.

Il-Bir ta' Ġakobb

Fid-djalogu bejn Ġesù u l-mara ta' Samarija, issemma l-bir ta' Ġakobb. "Jaqaw — qalet is-Samaritana — Int akbar minn Ġakobb, missierna, li tana dan il-bir u xorob minnu hu, uliedu u l-imrieħel tiegħu?" Huwa veru li

Ġakobb ħaffer dak il-bir? Fil-ktieb tal-Genesi, sewwasew fil-kap XII, v. 7, jingħad li Abram qasam l-art ta' Kanaan sal-post imsejjaħ Sikem. Hemm deherlu l-Mulej u qallu: "Lil nislek jiena nagħti din l-art. U hemm Abram waqqaf altar lil Mulej li kien deherlu. Dan ġara xi 2000 sena qabel Kristu. Igħaddi ż-żmien u Ġakobb, ibnu, meta kien ġej lura mill-Mesopotamja, waqaf f'Salem, xtara mingħand ulied Emor, missier Sikem, il-għalqa li fiha kien deher il-Mulej lil Abram. Xtraha — igħidilna l-Ktieb tal-Genesi — b'mitt ħaruf. Fuq din l-art Ġakobb firex it-tined tiegħu, u kif tgħidilna l-mara ta' Samarija, ħaffer bir għall-bżonnijiet tiegħu, tal-familja u tal-merħliet li kellu (Ara Gen. XXXIII, 18-19; Ġw. IV, 12).

Is-Samaritana ma kenitx qegħda tagħmel ħaġ'oħra ħlief ittenni t-tradizzjoni li kienet ħajja fost l-Lhud, li dak il-bir ġie mħaffer tassew minn Ġakobb. U m'għandniex għax nistagħġbu. La Ġakobb kien se jibqa' hemm flimkien mal-familja kbira tiegħu u mal-imrieħel li kellu ma setax ma jagħmilx xi ħaġa biex ikollu l-ilma.

Il-bir, li hu fond mat-32 metru, hu mħaffer fil-parti l-kbira fit-turba; il-parti ta' fuq hi mibnija b'ħaġar magħqudin sewwa ma' xulxin.

Il-Lhud dejjem żammew bħala ħaġa qaddisa l-bir ta' Ġakobb, mhux biss minħabba l-bir fih innifsu, li dejjem ta ilma safi, bnin u frisk imma wkoll minħabba li hu ġie mħaffer fl-art mixtrija minn Ġakobb u mħollija bħala wirt lil ibnu Ġużeppi (Gen. XLVIII, 22) fejn Ġużeppi aktar tard jiġi midfun, kif kien talab hu stess lil ħutu qabel miet (Jos. XXIV, 32).

Il-Bir ta' Ġakobb huwa qadim tassew daqskemm tarrfet is-Samaritana?

Illum, meta, f'idejna m'għandniex dokumenti miktuba, il-prova ewlenija trid tiġi mit-tfittix arkeoloġiku. Dan it-tfittix ilu li nbeda mal-mitt sena ma' dwar u fil-bir ta' Ġakobb. L-ewwel tfittix ma sarx kif kellu jsir, xjentifikament. Aktar tard il-post ġie mbattal u mnaddaf minn dik il-kwantità ta' ġebel li nġabar mill-knejjes li nbnew u tħattew ma' tul iż-żmien. Dawn l-aħħar snin l-Arkimandrita Spiridjun ġabar f'daqsxejn ta' Mużew il-fdalijiet li nstabu kemm ma' dwar il-bir u kemm fil-bir fih innifsu. Dawn il-fdalijiet ġew dan l-aħħar studjati b'mod tassew xjentifiku mill-arkeologu franġiskan P. Bellarmino Bagatti li stampa l-konklużjonijiet tal-istudju tiegħu fil-LIBER ANNUUS (XVI-1966) li joħroġ mill-Istudju Bibliku Franġiskan ta' Ġerusalemm.

P. Bagatti jgħidilna li l-fdalijiet, li nġabru minn ġewwa l-bir, juru biċ-ċar li l-bir ġie wżat sa minn diversi sekli qabel Kristu. Hekk it-tradizzjoni Lhudija u Nisranija għandhom pedament sod ta' kontinwità.

Is-Santwarju

Bħal ma għedna, il-Lhud dejjem żammew bħala ħaġa qaddisa l-bir u l-art li fih ġie mħaffer. Hekk għamlu wkoll l-ewlenin insara.

Sa minn żmien Kristu ma' dwar il-bir ta' Ġakobb inħolqot kommunità ċkejkna nisranija, kif jagħtina x'nifhmu l-kap IV ta' S. Ġwann: "Minn dik il-belt ħafna Samaritani emmnu bih minħabba kliem il-mara, li kienet tixhed: "Qalli kull ma għamilt ..." U wisq aktar emmnu minħabba kliemu, u lill-mara kienu jgħidulha: 'Mhux minħabba kliemek nemmnu, għax aħna nfusna smajna u rajna li dan hu tassew il-ħellies tad-dinja'."

Għalhekk l-insara fittxew li jibnu ma' dwar il-bir daqsxejn ta' Knisja. S. Ġlormu fl-404 isemmi din il-knisja tas-Samaritana. U Arculfo (670) jgħidilna li din il-knisja kienet forma ta' salib latin u fiċ-ċentru tagħha taħt l-altar maġġur kien jinsab dan il-bir. Din il-knisja ġiet imfarrka kważi għal kollox fir-rewwixti tas-Samaritani, imma ġiet mill-ġdid mibnija mill-imperatur Ġustinjanu (528-65). Fi żmien il-Kroċjati l-knisja kienet diġa mwaqqa', għax il-pellegrini li għaddew iżuru dawk l-inħawi, jitkellmu iva mill-bir, imma le mill-knisja. Bħal ma għamlu f'postijiet oħra l-Kroċjati bnew ukoll hawn knisja sabiħa bi tliet navati u kor kbir; il-kor ġie mibni eżattament fuq il-bir ta' Ġakobb. Milli jidher din il-knisja diġa kienet imġarrfa fis-sena 1187 jew ftit wara, għax il-pellegrini ma jitkellmux ħlief mill-fdal tal-knisja. Fl-1860 il-Griegi Xiżmatiċi xtraw il-bir u l-inħawi tiegħu u rranġaw il-kripta tal-Kroċjati f'daqsxejn ta' kappella. U kienu jibnu wkoll il-knisja, li huma kienu diġa bdew, kieku ma faqqgħetx il-gwerra l-kbira tal-1914-1918 li qatlet ħesrem il-ħsieb tagħhom.

Illum kull min imur iżur il-Palestina, imur ukoll jara l-bir ta' Ġakobb, imħares minn dawn il-patrijiet griegi, li jieħdu ħsieb ifissrulek il-ġrajja tal-bir u wara joffrulek tixrob tazza ilma tajba u friska. Jalla li din it-tazza ilma tkun minn dak l-ilma li minnu tkellem Ġesù mas-Samaritana, li jaqta' l-għatx u jinbidel f'għajn ta' ilma tnixxi salħajja ta' dejjem.

P. MIKIEL CATANIA, O.F.M.

IL-KITTIEBA MATILDE SERAO TISTAQSI:

U tafu intom kif il-Patrijiet Franġiskani Missjunarji ta' l-Art Imqaddsa jistgħu jżommu u jmexxu dik l-opra kbira tagħhom ta' fidi, ta' qima liturġika, ta' propaganda, ta' mħabba u ta' mġiba tajba tagħhom ma' l-għorba, kienu min kienu? Tafu intom kif għamlu dawn il Patrijiet ta' Ġieżu biex bnew dawn il kunventi tagħhom, biex waqqfu dawk il-Knejjes - Bażiliki, id-Djar tagħhom "Case Nove" fejn jilqgħu l-għorba u ż-żawwara, u kif jistgħu jagħmlu u jżommu dawk il-funzjonijiet sagri, kif jistgħu jgħinu għadd hekk kbir ta' foqra, kif imexxu dawk l-iskejjel, dawk l-uffiċini u jżommu, matul is-sena, eluf ta' żawwara li ma jħallsu xejn f'dawk l-ospizji, imsejħa "Case Nove"? Tafu jew ma tafux kif dawn il-Franġiskani, sa minn sekli, ilhom iwettqu dan kollu fil-Palestina? Tridu tafu biex dawn il-Franġiskani jwettqu dan il-miraklu? — U twieġeb Matilde Serao — "Bil-karità! . . . . " (Ara "Nel paese di Ġesù", Napoli, p. 324).